

SYDSLESVIGMAGASIN

Bevæget
afsked

SIDE 30

FLENSBORG AVIS

Istedslaget mindet

SIDE 26

INTERESSERET I TYSKLAND OG **GRÆNSELANDET?**

På vores hjemmeside sammenfatter vi de seneste nyheder om mindretallet og om Tyskland – på dansk. Og vi giver et blik på Danmark med sydslesvigske briller.

www.fl.a.de

FLENSBORG **A**VIS

... vi gør Danmark lidt større

2**TYSKERNE ER VILDE
MED DET DANSKE**

Både i Sønderjylland og Sydslesvig strømmer tyske tilflyttere til. Hvis de ikke allerede er faldet for det danske, gør de det.

8**HJERTEBLOD FORPLIGTER**

Når der er folk, for hvem det er hjerteblod at dyrke deres gud på dansk, kan man ikke lade dem i stikken, mener Sydslesvigs nye provst.

12**FODBOLD ELLER KAJAK
PÅ FØRSTE SKOLEDAG**

SdU forærer alle indskolingsbørn et års gratis medlemskab af en idrætsforening efter eget valg.

16**SPIONREDEN
I GRÆNSELANDET**

Ny bog kaster lys over hvordan efterretnings-tjenesterne har boltret sig i Sønderjylland og Sydslesvig.

20**KULTURARBEJDE I
STEDET FOR FJUMREÅR**

I Tyskland kan unge ruste sig til livet ved arbejde i en forening - også mindretalsforeninger bliver valgt.

22**HJERTET BLEV
I SYDSLESVIG**

Hjertet blev i Sydslesvig, da Ruben Fønsbo flyttede nordpå. Nu tager han konsekvensen og flytter tilbage.

24**LIGE PÅ GRÆNSEN**

Ny bog fortæller levende om grænsens historie fra grænse-dragning til coronalukning. Og kommer med mange udflugtstips.

26**DET BLODIGSTE SLAG
I DANMARKSHISTORIEN**

I år markeres 175-året for slaget ved Isted, hvor over 800 mistede livet og 3000 blev såret.

30**FARVEL TIL GENERALSEKRETÆR**

Det blev en bevæget afsked med SSFs generalsekretær gennem 25 år, Jens A. Christiansen.

32**INGEN PRÆSIDENTPOST**

Det lykkedes ikke Jens Christiansen at blive præsident for FUEN. Ungarntyskeren Olivia Schubert fik tre gange så mange stemmer.

Møbelsnedkeren fra Rendsborg er hurtigt faldet til i Møgeltønder. Foto: Jacob Schultz, JV

Stigende tysk interesse for det danske

Ikke alene stiger den tyske tilvanding hen over grænsen til Danmark, også interessen for det danske stiger, lyder det fra flere forskellige på hver side af grænsen. Interessen stikker dog noget dybere end gode oplevelser fra ferielandet Danmark.

AF PEDER BJERGE

- Jeg kom ikke til Danmark af kærlighed, men jeg fandt kærligheden her. Kathrin erklærer uden blusel i stemmen, at hun elsker sit nye liv

i Møgeltønder. Efter en skilsmisse flyttede møbelsnedkeren som 45-årig i 2022 fra Rendsborg i Slesvig-Holsten til det sønderjyske for at få en frisk start på livet.

Samtidig havde hun kun haft gode oplevelser under ferierne i Danmark, og selv om det til tider har været svært at finde sig til rette, har hun bestemt ikke fortrudt sit valg om at vælge det danske til.

“

*Jeg kan godt lide,
at man er
i øjenhøjde
med hinanden.*

- Jeg kan godt lide, at man er i øjenhøjde med hinanden. Selvfølgelig er det lidt svært i begyndelsen, men når man har vænnet sig til det, er det dejligt, at man ikke taler så strengt til andre mennesker som i Tyskland, siger Kathrin.

- Det er også rigtigt fint, at danskerne er mere familiære med hinanden, tilføjer hun.

Kathrin er ivrig for at blive en del af Danmark.
Foto: Jacob Schultz, JV

Lige fra begyndelsen har hun og sønnerne gjort meget ud af at lære at tale dansk.

“

*Mine sønner
taler dansk
med hinanden.*

- Jeg har virkelig gjort meget for at blive en del af Danmark, siger Kathrin, der så mindeligt har bedt om, at hendes efternavn ikke bliver brugt i artiklen her.

Med et romantisk billede

Hun er langt fra den eneste, der tager dette spring. Over de sidste 10 år er stadigt flere tyske indvandret til Danmark fra Tyskland. Fra 2.936 indvandrere i 2014 til 4.584 personer i 2024 – i snit lidt mere end 4.000 personer, viser tal fra Danmarks Statistik.

Tønder er et yndet sted at flytte hen. Selv hvis man kommer fra langt nede i Tyskland.
Foto: Flensborg Avis

I det tyske mindretal i Danmark mærker man, at der kommer flere til deres skole, fortæller Harri Halmann fra Bund Deutscher Nordschleswiger.

Han fremhæver blandt andet, at de lavere huspriser betyder meget for indvandringen.

I alle tre kommuner, der grænser op mod Sydslesvig, melder man om flere tilflyttere fra Tyskland.

- Der er meget interesse for tilflytning fra Tyskland til Danmark, lyder det for eksempel fra Marianne Krag Okholm, bosætningskonsulent i Tønder Kommune, der vurderer, at kommunen i 2025 vil få omkring små 400 tilflyttere fra det tyske.

- Vi har lige i samarbejde med Aabenraa, Sønderborg og Haderslev afholdt en messe, hvor der var tilmeldt 550 tyskere, så interessen er stadig stor, siger hun.

Bølgen mod Sydslesvig

Men bølgen af tyskere, der vælger at tage mod nord og det danske, gælder også Sydslesvig.

Ser man på tallene for tilflytning af tyskere mod nord, altså Sydslesvig, viser de stigninger i alle kredsene tæt på grænsen. I 2024 kom der ifølge Statistik Nord for eksempel 5.566 tilflyttere fra det øvrige Tyskland til kreds Nordfrisland. Samme tendens ses også for både Flensborg Kommune og

kreds Slesvig-Flensborg, både for 2024 og for 2023.

Mens der er statistik på den samlede indvandring, er det ikke tilfældet for, hvor mange der vælger det danske til. Gennem mange år har det lydt, at vejen ind i mindretallet går gennem de danske skoler.

*Der kom
550 tyskere
til bosætnings-
messen.*

At dette ikke er nyt fænomen, er 86-årige Bernd Bossemeyer, der oprindeligt kommer fra Hamborg, en indikation på. Hans vej ind i mindretallet gik gennem de fire sønner, som alle kom i dansk skole.

- Når de taler sammen, foregår det på dansk. Og så kan jeg godt føle mig lidt udenfor, griner Bernd Bossemeyer, der også selv har lært at tale dansk, dog ikke helt så flydende som sønnerne.

Alligevel bor han i Slesvig sammen med andre af mindretallets ældre i en ældrebolig på Margrethe-Gården, der drives af Sydslesvigsk Forening.

- Så meget som det er muligt, føler jeg mig dybt forbundet til det dan-

ske her i Slesvig. Min første kone var med i SSF. Indimellem har jeg følelsen af at være mere dansker end tysker, siger han.

En del af det danske mindretal

Ifølge Daniel Dürkop fra Dansk Skoleforening, kan man i foreningen dog ikke sige noget konkret, om der kommer færre eller flere tyske børn i de danske skoler.

- Fordelt på 55 børnehaver og 40 skoler er der ingen, som holder styr på det. Mange udtaler sig om, at der kommer flere børn fra flertalsbefolkningen til de danske skoler og børnehaver, men der er ingen, som har de konkrete tal, siger han.

- Når folk melder sig ind i Skoleforeningen, skriver de under på, at de er en del af det danske mindretal. Hvad deres baggrund er, undersøger vi ikke, tilføjer Daniel Dürkop. At det danske og mindretallet bliver stadig mere populært, mærker man også tydeligt i blandt andet i SSF.

- Lige for tiden har vi rigtigt mange besøg. Vi har for eksempel haft besøg af embedsmænd fra Landdagen i Kiel. Selvfølgelig kender de til mindretallet gennem SSW, men at de gerne vil vide mere om baggrunden for mindretallet, er jo fantastisk, siger SSFs kommunikationschef, Rasmus Meyer.

Han henviser til, at embedsmændene ofte er penneførere for politikerne, og med til at forberede

lovforslag, så det betyder meget, at de kender mere til mindretallet. Rasmus Meyer tager også tit ud og holder oplæg om mindretallet på begge sider af grænsen.

*Indimellem
har jeg følelsen
af at være
mere dansker
end tysker.*

- Bredden af interesserede er blevet større. Vi har også mange gengangere. De har måske været her med en skoleklasse, og så kommer de igen, fortæller Rasmus Meyer.

Et slags laboratorium eller forbillede

Løfter man blikket fra siderne eller skærmen med de forskellige beretninger om den stigende tysk interesse for det danske for at stille spørgsmålet, hvor kommer den interesse fra?

Mange kilder fremhæver, at mange tyskere kender Danmark fra ferierne i det danske, og har derfor et positivt billede af livet og landet på den anden side af grænsen. Ifølge VisitDenmark blev der i 2024 regi-

streret 21,2 millioner overnatninger foretaget af tyske feriegæster i Danmark.

Men ser man bredt hen over det tyske mediebillede tegner der sig dog et lidt andet billede. Redaktør Jürgen Kaube, Frankfurter All-

gemeine, havde her i sommers et indlæg, hvor pointen var, at Danmark ofte fungerer som et slags laboratorium eller forbillede for reformer i spørgsmål som pension og socialpolitik.

Andre medier som Deutschland-

funk fremhæver i år den danske energipolitik som et forbillede for Tyskland. I Die Zeit spekulerede skribenter over, om det kriseramte tyske Socialdemokrati, SPD, kunne lære noget af søsterpartiet i Danmark.

Sønderborg er en af de kommuner, der oplever mange tyske tilflyttere.
Foto: Flensborg Avis

Hjerteblod forpligter

Når det for dansksindede i Sydslesvig er hjerteblod at leve et dansk liv – og kirkeliv – forpligter det til, at man fra dansk side giver mulighed for det, mener Sydslesvigs nye provst, Charlotte Gade.

AF PETER HANSEN

For nogle, for eksempel på vestkysten, er det hjerteblod at være med i det danske. Skulle de så ikke kunne komme i kirke på dansk, siger Charlotte Gade.

Der er dem, der mener, at Folkekirken flotter sig med præstedækningen i det danske mindretal, men det afviser hun.

“

Vore gudstjenester er knap så stive.

- Det kan godt være, det er små menigheder, men de ligger langt fra hinanden. Sydslesvig er lige så stort som Fyn. Tænk, hvis der kun var tyve præster på Fyn, siger provsten.

Og om end den tyske Nordkirche teologisk og bekendelsesmæssigt ikke adskiller sig fra den danske folkekirke, er dansk kirkegang vigtig, mener hun.

- Vi holder gudstjenesten på dansk, og der synges danske salmer, siger Charlotte Gade.

Danske kristne synger

Hun oplever, at danske kirkegængere kender flere salmer end tyske, og har et andet forhold til dem.

- Og så er vore gudstjenester nok højtidelige, men alligevel knap så stive i det, som de tyske, siger Charlotte Gade.

Det kan dog blive en udfordring for hende at leve op til den holdning, at danske sydslesvigere har krav på en dansk præst og danske gudstjenester.

For tiden står en stilling ubesat og er genopslået, men det har af og til været noget flere.

Det er noget, Charlotte Gade er opmærksom på.

- Rekruttering vil stadig være en vigtig del af arbejdet. Udbuddet bliver jo ikke større, siger hun.

Der er nemlig færre i dag, der vælger teologistudiet, og der er nogle ret store årgange, der er foruroligere tæt på pensionsalderen.

- Også i Danmark er der områder, hvor det er svært at få embederne besat, siger Charlotte Gade.

Hun har gjort sig tanker og overvejelser om moderne måder at lokke nye præster til på, men vil endnu ikke røbe dem.

- Jeg skal lige have pejlet, om det overhovedet lader sig gøre, siger hun ydmygt.

Hyrden skal bo hos sin flok

Dansk Kirke i Sydslesvig stiller – som Folkekirken i øvrigt – boliger til rådighed for sine præster. Og forlanger, at de bor i dem.

Provsteboligen er et flot, gammelt byhus i Wrangelstraße i Flensborg. Det er vist kun præstegården i Tønning, der tilnærmelsesvis kan hamle op med det. Foto: SSF

Det har af og til givet skærmydsler blandt andet når boligen lå i tilknytning til et dansk forsamlingshus, hvor der kunne være aktivitet på ubekvemme tidspunkter.

“

Man skal kunne møde sin menighed.

- Kirken er nødt til at stille boliger til rådighed. Der kan være steder, hvor præstelønnen ikke slår til til at købe eller leje en egnet bolig selv, siger Charlotte Gade. Og præsten skal bo i sognet, slår hun fast. Det er ikke til forhandling.

Et hjemmekontor er nødvendigt, selv om provsteboligen blot ligger godt en kilometer fra kirkekontoret. Foto: SSF

- Ellers er man ikke en del af sognets liv. Man skal kunne møde sin menighed hos købmanden eller når man går tur i byen, siger Charlotte Gade.

Men hun er klar til at se på, om der måske er præsteboliger, der ikke længere er de rigtige at tilbyde.

- Det der var rigtigt for 50 år siden, er det måske ikke mere i dag, siger hun.

Charlotte Gade tiltrådte stillingen midt i september, og har tidligere været præst i Esbjerg og i et landsogn nær Varde.

Sydslesvigs areal er ifølge det danske generalkonsulat i Flensborg 5166 km².

Fyns areal opgives af lex.dk til 2985 m². Det er dog uden at regne Langeland, Ærø og småøerne med.

Der bor 463.000 personer på Fyn.

Det danske mindretal anslås at udgøre 50.000

Der er knap 200 præster i Fyns Stift.

I Dansk kirke i Sydslesvig er der knap tyve præster.

lejrskole kursuscenter eventyr...

Spejdergården Tydal er en flot, gammel udflyttergård fra 1863, der siden 1963 er hjemsted for det danske spejderkorps i Sydslesvig.

Tydal er samlingssted for spejdere fra nord og syd, lejrskoler og kurser, samt et mødested for organisationer og foreninger.

39 senge fordelt på 1-, 2-, 3- og 5- personers værelser, 4 spejderhytter med i alt 32 sengepladser og teltpladser for op til 800 personer, gør stedet så velegnet til små og store arrangementer.

Det bedste er dog Tydals dejlige beliggenhed ved Trenen i det naturskønne og fredede Trenedal.

www.tydal.dk

Spejdergården Tydal, Tüdal 1, D-24852 Eggebek
+49 4609 91030 · tydal@sdu.de

www.SdU.de

  @sdusydslesvig | #fritidmedindhold

100 ÅR
SdU
siden 1923

SdU giver børn et gratis år i en forening

På første skoledag fik børnene et gavekort fra SdU - et gavekort, der giver adgang til et helt års gratis medlemskab i en af SdUs foreninger eller grupper.

AF ANDERS TOFTGAARD OG TABEA HARTMANN

Tiltaget er det første af sin slags og er blevet modtaget med stor opbakning. Initiativet udspringer fra SdUs strategiplan, der blandt an-

det har som mål at skabe stærkere rammer for børn og unges fællesskaber.

SdU ønsker, at alle børn fra star-

ten af deres skolegang får mulighed for at opleve glæden ved fællesskab og bevægelse.

- Med gavekortet fjerner vi en

Der er mange forskellige tilbud i mindretallets foreninger - alt fra gymnastik til fodbold Foto: SdU

“

Vi håber, det også kan få forældre til at engagere sig.

Med gavekortet kan alle børn opleve glæden ved fællesskab og bevægelse. Foto: SdU

barriere, så børnene og deres forældre kan prøve kræfter med foreningslivet uden at skulle tænke på økonomien, forklarer SdUs om-

rådeleder for idræt, unge og kultur Hinnerk Petersen.

Ved at give børnene en gratis adgangsbillet håber man, at flere fa-

milier vil opdage, hvor mange muligheder der ligger i mindretallets foreningsliv.

- Vi håber, at gavekortet derudover

kan inspirere flere af mindretallets forældre til at engagere sig i foreningslivet, siger Hinnerk Petersen.

Stor opbakning fra foreningerne

Gavekortet er blevet til i et tæt samarbejde mellem SdU og foreningerne og er blevet taget rigtig godt imod. Med opbakning fra hele

“

Det er en investering i børnenes trivsel.

foreningslivet er håbet, at initiativet kan være med til at skabe varige relationer, stærke fællesskaber og masser af gode oplevelser.

- Det er en investering i både foreningslivet og i børnenes trivsel, lyder det fra Hinnerk Petersen.

Foreningskort giver overblik

For at gøre det nemt at finde frem til de lokale foreninger har SdU tidligere udviklet et såkaldt foreningskort. Det digitale kort findes på www.sdu.de og giver et hurtigt overblik over de aktiviteter og foreninger, der er placeret tæt på den enkelte familie.

- Foreningskortet har gjort det lettere at opdage, hvor mange tilbud der faktisk findes i ens nærområde. Med gavekortet får børnene nu endnu en grund til at tage det første skridt, siger Hinnerk Petersen.

SdU er paraplyorganisation for:

15 idrætsforeninger

2 kulturelle foreninger

15 spejder eller FDF-grupper

17 kirkelige ungdomsforeninger

25 ungdomsforeninger

Alle indskolingsbørn i Sydslesvig fik et gavekort til foreningslivet med hjem. Foto: SdU

Lejrskole- eller kursusophold ved vadehavet?

Tag på opdagelse i UNESCO-verdensnaturarven vadehavet.

Oplev UNESCO-verdenskulturarven med ”Danmarks fødselsattest” Danevirke og vikingetidens metropol Hedeby eller se nogle af Danmarkshistoriens betydeligste fund på Gottorp Slot.

Slap af ved nogle af vadehavets fineste strande.

Bo i enestående historiske omgivelser fra 1600-tallet.

Læs mere om mulighederne for skoler og private grupper på www.skipperhuset.de

Am Hafen 30
D-25832 Tönning

Booking og nærmere oplysninger
Dirk Hansen
tlf. 0049 4861 617845
dh@syfo.de

Spionage og fjendebilleder i grænselandet

Ny forskning kaster lys over efterretningstjenesternes skjulte spil i det dansk-tyske grænseland.

AF KATJA DOMEYER

For mange er Sydslesvig i dag synonym med et fredeligt mindretalsliv og grænseoverskridende samarbejde. Men bag denne idyl gemmer sig en langt mere kompleks historie.

Et nyt samleværk, "Spionage im Grenzland", løfter sløret for et næsten glemt kapitel i grænselandets fortid:

Efterretningstjenesternes intense aktivitet i Slesvig-Holsten og Syd-

danmark fra Første Verdenskrig og helt frem til den kolde krig.

Bogen er resultatet af et tæt grænseoverskridende forskningsarbejde og samler ny viden om, hvordan både nationale og inter-

Fotografi fra 1924 af Flensborghus, til venstre i billedet. Den tidligere bygning for børnehjemmet i Norderstraße i Flensborg har siden 1920 været hovedsæde for Sydslesvigsk Forening, SSF, samt andre dele af det danske mindretal. Arkivfoto: Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Det nye samleværk er resultatet af et tæt grænseoverskridende forsknings samarbejde.

Foto: Katja Domeyer

nationale efterretningstjenester overvågede og påvirkede regionen, og ikke mindst det danske mindretal i Sydslesvig.

Grænselandets skjulte fortællinger

De første undersøgelser tager udgangspunkt i årene før og under Første Verdenskrig, hvor udenlandske militære efterretningstjenester allerede havde fået øje på Slesvig-Holsten som et interessant operationsområde.

Herfra bevæger bogen sig videre til nazitiden og den tyske besættelse af Danmark, hvor både det tyske mindretals rolle i Gestapo og SD samt tyske lederes aktiviteter i det besatte Danmark bliver undersøgt.

SD var SS' sikkerheds- og efterretningstjeneste.

Efter krigen retter fokus sig mod de allierede magter. Bogen beskriver både amerikansk efterretningsar-

Karl Otto Meyer som ung lærer og aktivist i begyndelsen af 1950'erne. Han fik forbud mod at undervise i Slesvig-Holsten efter, at han på et møde i Danmark havde talt mod tysk genoprustning. Arkivfoto: Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

bejde under Anden Verdenskrig og britiske operationer i det besatte Tyskland i årene efter 1945. I den kolde krig blev grænselandet igen centrum for hemmelige aktiviteter, hvor DDR's og Vesttysklands tjenester interesserede sig intenst for området. Her møder man både spioner med nazi-fortid, der skifter side og rolle, opbygningen af delstatens forfatningsbeskyttelse og spektakulære sager som den mod den danske tredobbeltagent Flemming Sørensen i begyndelsen af 1980'erne.

Mindretallet under lup

For det danske mindretal er det ikke ukendt, at det til tider har været betragtet med skepsis af flertalsbefolkningen. Men bogen viser, at denne skepsis også blev fulgt op af reel overvågning. Både øst- og vesttyske efterretningstjenester, og til tider også danske myndigheder, holdt øje med mindretallets institutioner og nøglepersoner.

*Efterretnings-
tjenester holdt
øje med
mindretallet.*

I årene efter 2. verdenskrig blev mindretallet i visse kredse set som en potentiel sikkerhedsrisiko. Var det loyalt over for Bonn eller København? Og hvordan ville man reagere i en eventuel krisesituation? Mistanken rettede sig især mod unge aktivister, og først årtier senere blev fjendebilledet gradvist nedtonet.

Et konkret eksempel er læreren og mindretalsaktivisten Karl Otto Meyer, som efter en tysklandskritisk tale i Danmark blev fyret fra sin lærerstilling. Det formodes, at Meyer blev overvåget af delstatens forfatningsbeskyttelsestjeneste – Landesamt für Verfassungsschutz. Efter en sej juridisk kamp lykkedes det ham dog at få sin stilling tilbage.

Et forskningsfelt i opblomstring

Forskere fra Danmark, Tyskland, Polen og Østrig har medvirket i samleværket, der er redigeret af Thomas Wegener Friis, Syddansk Universitet; Mogens Rostgaard Nissen, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig; Nils Abraham, Hochschule für Polizei und öffentliche Verwaltung Nordrhein-Westfalen og Helmut Müller-Enbergs, Syddansk Universitet.

Med bogen åbner forfatterne et forskningsfelt, der i mange år har været lukket af hensyn til national sikkerhed og manglende arkivadgang.

“

*Bogen åbner et
forskningsfelt,
der længe var
lukket.*

I dag, hvor russisk og kinesisk spionage igen fylder i nyhedsstrømmen, minder "Spionage im Grenzland" os om, at hemmeligt efterretningsarbejde ikke er noget nyt fænomen - heller ikke i det dansk-tyske grænseland.

**Titel: Spionage im Grenzland –
Nachrichtendienste in Schleswig-
Holstein und Süddänemark**

Udgivelsesår: 2025

**Udgiver: Dansk Central-
bibliotek for Sydslesvig**

Omfang: 336 sider

Sprog: Tysk

**Redaktører: Nils Abraham,
Thomas Wegener Friis,
Helmut Müller-Engbers,
Mogens Rostgaard Nissen**

**Bogen kan købes hos
bebra-wissenschaft.de,
på amazon.de og på saxo.dk**

Helmut Müller-Engbers,
lektor ved Center for Cold
War Studies på Syddansk
Universitet og en af bogens
redaktører, præsenterer
bogen "Spionage im Grenz-
land" for den tyske presse.

Foto: Katja Domeyer

Et år med mening

Efter studentereksamen står mange unge i Tyskland over for et vigtigt spørgsmål: Hvad skal der ske nu? For nogle er svaret et Freiwilliges Soziales Jahr, FSJ.

AF TABEA HARTMANN OG ANDERS TOFGAARD

Finn Tewe Rehbein og Sune Schwartz Johannsen har valgt sådan et år. De er de nye FSJ'ere hos Sydslesvigsk Forening, SSF, og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, SdU. FSJ er et tilbud til unge mellem 16

og 26 år, hvor de i seks til 18 måneder arbejder i en social, kulturel eller pædagogisk sammenhæng. Det kan være alt fra at hjælpe på et plejehjem eller i en børnehave til at være aktiv inden for kultur, idræt og teknik.

Her kan de prøve kræfter med arbejdsmarkedet, få erfaringer og samtidig yde et bidrag til samfundet.

Et FSJ giver unge en mulighed for at få indblik i arbejdsverdenen, finde ud af hvilken retning de vil gå, og bruge tiden mellem skole og studier på noget meningsfuldt. For indsatsen får de et mindre månedligt beløb, gratis seminarer, social forsikring – og en masse erfaringer, der kan bruges senere i livet.

Hver sit mål

For både Finn og Sune var motivationen klar: De ville bruge tiden efter gymnasiet på en meningsfuld måde.

Hos SdU får Sune indblik i mange af organisationens facetter – fra kontorarbejde til aktiviteter i børne- og ungdomshuse. Foto: SdU

“
Man bliver
mere
selvstændig.”

For Finn handler FSJ om at holde sig aktiv, lære nyt – og finde ud af, hvilken retning fremtiden skal tage. Foto: SdU

- Jeg starter på finansøkonom-studiet næste år og ville ikke bare sidde og lave ingenting i mellemtiden, siger 18-årige Sune Schwarz-Johannsen, der blev student fra Aabenraa Statsskole i sommer.

20-årige Finn Rehbein, tidligere elev på Duborg-Skolen i Flensborg, er stadig i tvivl om, hvilken studieretning han vil vælge, men for ham er et FSJ en god måde at holde sig aktiv og samtidig bevare kontakten til det danske mindretal:

- Jeg hørte om stillingen gennem mit netværk og syntes, det var en oplagt mulighed for at prøve noget forskelligt af, siger han.

Mangfoldighed af opgaver

Arbejdsopgaverne spænder vidt. Sune har blandt andet hjulpet med vejledning til en hoppepude, prøvet forskellige ting i kontoret og skal senere besøge Spejdergården Tydal og SdUs børne- og ungdomshuse for at få indblik i flere områder af organisationen.

Finn har været med til at tage billeder til et børneteater, skrevet en artikel og hjulpet til på kontoret, hvor der altid er nye opgaver at kaste sig over.

- Man får virkelig et indblik i en anden verden, og det er spændende at være hands-on med, hvad der nu er brug for hjælp til, siger han.

Personlig udvikling og nye kontakter

Begge peger på, at et FSJ ikke kun handler om at hjælpe andre, men også om at udvikle sig selv.

- Man bliver mere selvstændig og bedre forberedt på arbejdsmarkedet, siger Sune.

Finn nikker og tilføjer, at det også giver et godt netværk og nogle oplevelser, man ikke kunne få andre steder.

For unge som Finn Rehbein og Sune Schwarz-Johannsen giver et FSJ muligheden for at stoppe op, trække vejret og finde retning, før de kaster sig ud i studierne. Det er et år, hvor man kan gøre en forskel, lære sig selv bedre at kende – og måske endda finde ud af, hvad man brænder for.

“

Det giver et godt netværk.

- Det hjælper på et personligt plan og giver en masse gode erfaringer. Jeg kan klart anbefale det, siger Sune Schwarz-Johannsen.

Hjertet blev i Sydslesvig

Ruben Fønsbo bliver igen præst hos Dansk Kirke i Sydslesvig. Denne gang i Ansgar Kirke, som ligger i Flensborg Nord.

AF PETER HANSEN

For ti år siden skrev Ruben Fønsbo en artikel i SydslesvigMagasin om, hvordan han som tilflytter fra Sønderjylland oplevede Sydslesvig. Han var den gang på tredje år præst i Lyksborg og forholdsvis nyuddannet.

Da var der nærmest ingen ende på hans begejstring for Sydslesvig og mindretallet.

“

I Sydslesvig har man en tættere kontakt.

- Den begejstring er uændret. Den er der stadig, siger han.

Når han alligevel søgte væk, handlede det mere om et tilvalg end om at vælge Sydslesvig fra.

- Da jeg så den ledige stilling som fængselspræst ved Horsens, tænkte

te jeg, at skal jeg nå noget andet, skal det nok til at være, siger Ruben Fønsbo.

Han var da midt i 50'erne og regnede ikke med, at jobchancerne ville blive større af at vente. Og så lød det som et spændende job.

- Det var det også, siger Ruben Fønsbo.

Tog ofte på gensynsvisit

Han har dog siden han forlod Lyksborg besøgt Sydslesvig mange gange.

- Når jeg mødte nogen, jeg kendte dernede, blev jeg altid taget varmt imod, og det var med vemod, jeg igen vendte stævnen nordover, siger han.

Han havde i forvejen overvejet at tilbringe sin pensionisttilværelse helt eller delvist i Flensborg, så da præsteembedet i Flensborg Nord blev slået op, tog det ikke længe at beslutte sig.

- Godt nok er jeg lid ked af at forla-

de Ulkebøl så hurtigt, men at komme tilbage til Sydslesvig er en mulighed, jeg ikke vil lade gå fra mig, siger Ruben Fønsbo.

I Ulkebøl ved Sønderborg har han siden nytår været sognepræst og præst for Kirkens Korshær.

Nærheden i mindretallet

Efter at have været både fængselspræst i Danmark og sognepræst i såvel Danmark som Sydslesvig, kan han i dag ret kvalificeret sætte navn på nogle af forskellene.

- I Sydslesvig har man en langt tættere kontakt til menighedens medlemmer som mennesker, siger han.

Det betød også, at han husker menigheden i Lyksborg som et sted, hvor man altid kunne finde frivillige til at løse opgaver.

I hans nuværende stilling er der en del aktiviteter, som næsten rituelt gentager sig år efter år efter måned efter måned.

Ruben Fønsbo nåede kun kort tid som sognepræst i Ulkebøl.

Foto: Peter Hansen

- Det gør det svært at skyde nye initiativer i gang. I Sydslesvig er der en anden forventning til, at præsten tager initiativ, siger Ruben Fønsbo.

Flensborg Nord, hvor Ansgar Kirke ligger, er dels en dansk højborg i Flensborg, dels en bydel hvor mange af beboerne er alt andet end velhavende.

Det medfører at kirken også er temmelig involveret i socialt arbejde.

- Der kan jeg bruge nogle af de erfaringer, jeg høstede som fængselspræst, siger Ruben Fønsbo.

Samspillet bærer mindretallet

Det kan han også i det samarbejde, han håber at få med den muslimske befolkningsdel i Flensborg Nord.

- I fængslet viste det sig, at dem jeg havde ledsaget til det muslimske bederum, begyndte at komme til gudstjenesterne. Måske blev de ikke kristne, men de fik en mere åben og fordomsfri tilgang til kristendommen, siger Ruben Fønsbo. Han glæder sig også til det samspil mellem kirke, foreninger og institutioner, der er kendetegnende for det danske mindretal i Sydslesvig.

- Det er det, der holder det danske i live, siger Ruben Fønsbo

Han blev indsat som præst i Ansgar Kirke i Flensborg den 19. oktober.

Lige på grænsen bør nå langt ud over grænsen

Hans Christian Davidsens seneste bog kan man have glæde af også i Skjern, Skælskør og Skagen.

AF PETER HANSEN

Flensborg Avis' kulturredaktør, Hans Christian Davidsen har be-
gået endnu en bog om Grænselan-
det.

Denne gang har han fulgt lande-
grænsen på cykel fra Kobbermølle
i øst til Siltoft i Vest.

Mange – selv folk der hyppigt kryd-
ser grænsen – kender blot til græn-
seovergangene Frøslev, Kruså og
Padborg. Bor man på vestkysten
kender man også Sæd og måske
Rudbøl eller Møllehus.

Men der er hen ved en halv snes
mere af dem. Nogle kan godt nok
kun passeres til fods og på cykel.

Som den ved Skomagerhus, hvor
Davidsen begynder turen. Her før-
rer en lille træbro over Krusåen,
lige hvor den løber ud i Flensborg
Fjord. Krusåen er her grænse mel-
lem Danmark og Tyskland, så når
man krydser åen, krydser man
grænsen. Men hvis man ikke ved
det, bemærker man det slet ikke.

I coronaårene var overgangen ved

Skomagerhus lukket som de andre
ubemandede grænseovergange.

Den snor sig, gør den

Grænsen mellem Danmark og
Tyskland er langt fra trukket i en
lige linje som nogle af grænserne
mellem staterne i USA. Den bugter
og slynger sig ind og ud.

Bogen fortæller grundigt om hvor
og hvorfor. Nogle steder er det for-
di, den følger et vandløb, andre for-
di den skulle følge en kommune-
grænse eller en bondegård skulle
ligge på den ene eller anden side.
Ved Padborg går en smal korridor
140 meter ned i Tyskland. Den er
lavet for at DSB skal kunne rangere
uden at krydse grænsen.

Man bliver beriget med spæn-
dende historiske fakta om folke-
afstemningerne i 1920 og om det
mere praktiske arbejde med bag-
 efter at få trukket grænsen hen-
 sigtsmæssigt.

Og her skinner det igennem, at bo-

gen er skrevet af en journalist og
ikke af en skrivebordsakademiker.
Det er krydret med morsomme
fortællinger om tildragelser ved
grænsen gennem årene.

Dillere på hegnet

Som balkanveteranen, der ikke var
så glad for at have vildsvinehegnet
for enden af sin have og derfor de-
korerede det med dildoer. De blev
ofte hugget, men det gjorde ikke
så meget, for de var hjemmestøb-
te.

Som Vilmkjærgaard, der ligger lige
på grænsen og i de år, hvor man
ikke bare måtte passere den, stil-
lede kaffebordet op lige på linjen,
så den tyske del af familien kunne
blive i Tyskland, selv om de var til
søndagskaffe hos fætteren i Dan-
mark. Grænsebetjentene luskede
rundt og skulede, men arrange-
mentet var lovligt nok.

Bogen beskriver også ganske godt
en række forskelle på dansk og

Han har virkelig cyklet hele turen langs grænsen. Og krydset den, hvor han kunne.

Foto: Femmigje Loopers

“

Han satte dildoen på vildsvinehegnet.

tysk kultur og omgangstone. Og også de illustreres med morsomme, men sandfærdige historier.

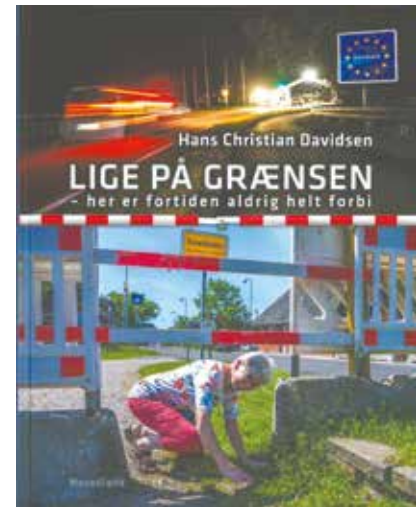
Ko på afveje

Som da en ko forsøgte sig som grænseoverløber. En dansk tolder, der vidste hvor den hørte til, mente han blot kunne trække den hen til overgangen og overdrage den til sin tyske kollega. Men nej, om han ville tage imod den. En ko, der kom fra Danmark, kunne man ikke uden videre indføre i Tyskland. Den skulle i karantæne, også selv om den næppe havde været i Danmark i mere end en halv time.

Når man – hvis ellers siderne er lige tykke – er kommet halvvejs i bogen, er man stadig ikke nået længere end til Vilmkjær, der blot

ligger to en halv kilometer fra Frøslev Grænse. Det har folk fra Gråsten eller Lyksborg det sikkert fint med, hvis de overhovedet lægger mærke til det, men har man hjemme på vestkysten, kan man ikke lade være at tænke "Skal han ikke snart videre, hvis der skal blive plads til historier fra vores side?". Når bogen er læst færdig, synes man dog alligevel ikke, vestkysten er blevet forbigået. Navnlig den noget besynderlige grænsedragning ved Rudbøl – og dens konsekvenser 100 år efter – bliver grundigt behandlet.

En absolut læsværdig bog, skrevet med en sådan lune, at man kan få noget ud af den – selv hvis man i øvrigt ikke interesserer sig en døjt for Grænselandet.

Forsiden viser den mest befærdede grænseovergang – Frøslev – og den som en overgang kun blev passeret af Clara Christensen, som dog gjorde det uden at forlade Danmark.

A historical reenactment scene featuring a group of soldiers in 19th-century military uniforms. On the right, a black iron cannon is firing, with a large plume of white smoke and a bright orange flame emerging from its barrel. A soldier in a dark uniform and cap stands behind the cannon, operating it. To the left, several other soldiers are standing in a grassy field. Two soldiers in blue uniforms with red accents and blue caps are on the far left. In the center, two soldiers in green uniforms with red cuffs and grey trousers are holding rifles. A wooden bucket sits on the ground near the cannon. The background is a dense line of green trees.

kanonskud

Museum Danevirkes 1864-kanon
skød arrangementet i gang.
Foto: SSF

Istedslaget markeret med og prinsessebesøg

Slaget ved Isted den 25. juli 1850 har utvivlsomt haft stor indflydelse på grænselandets historie. Det indledte afslutningen på 1. Slesvigske Krig – Treårskrigen – og prægede grænselandet årene derefter, indtil 2. Slesvigske Krig, som i Danmark nok mest kendes for årstallet 1864.

AF RASMUS MEYER

Krigen i 1864 er ofte den, der står stærkest i folks bevidsthed, men den 1. Slesvigske Krig – og særligt slaget ved Isted den 25. juli 1850 – er vigtige historiske begivenheder. Slaget ved Isted regnes som det blodigste i Danmarks historie.

Istedløven, som blev rejst første gang i 1862 på Flensborg Gamle Kirkegård, var i mange år et pinefuldt symbol på konflikten mellem dansk og tysk. Den blev opstillet som et mindesmærke for de faldne soldater i slaget ved Isted og

havde blikket vendt mod syd – som en advarsel til danskerne om faren fra det, der lå længere sydpå.

Ny symbolik i gammel løve

Efter krigen i 1864 blev den bragt til Berlin som krigsbytte. Her stod den ved det preussiske officerskadedetademi i Lichterfelde, hvor den mindede om, hvordan de preussiske og østrigske tropper havde overvundet danskerne ved Danevirke og Dybbøl Banke. Efter Anden Verdenskrig blev løven placeret i København.

I mange år blev der gjort gentagne forsøg på at få løven tilbage til Flensborg. Men blandt flere tyske politikere blev den stadig opfattet som en provokation, og der var frygt for, at den kunne skabe ny konflikt og splittelse.

Højtideligheden blev holdt på kirkegården, hvor Istedløven nu står. Foto: SSF

Det tog mange forsøg og år – nærmere bestemt indtil 2011 – før grænselandet var klar til, at Istedløven kunne vende hjem til Flensborg. Her blev den igen placeret på den Gamle Kirkegård, hvor mange krigsgrave fra begge slesvigske krige ligger.

Men Istedløven har ikke samme betydning som før. Den er gået fra at være et symbol på splittelse til at være et strålende symbol på den positive udvikling, grænselandet har gennemgået.

Markering med flere mål

I år var det 175 år siden, slaget ved Isted fandt sted. Spørgsmålet

i Grænselandet var, hvordan man markerer en så historisk vigtig begivenhed på en værdig måde.

Det er et vigtigt spørgsmål, for markeringen skulle tage højde for mange ting: Den skulle vise respekt for de mange faldne og sårede. Den skulle vise den militærhistoriske og politiske side. Og sidst men bestemt ikke mindst skulle den minde mennesker i grænselandet om, hvad der følger med krig, splittelse og konflikter.

Kanonmandskabet i 1800-tals uniformer gør klar til at skyde arrangementet i gang. Foto: SSF

“

Slaget ved Isted var det blodigste i Danmarks historie.

Derfor var det oplagt at markere jubilæet ved flere arrangementer fra den 24. til den 27. juli 2025. Startskuddet – bogstaveligt talt – lød ved Isted Kirke torsdag den 24. juli om formiddagen.

Kanonskud og kransenedlæggelse

Her skød Danevirke Museums kanongruppe det første arrangement i gang.

Det bød blandt andet på oplæg, for eksempel fra slagmarksarkæolog Jochim Weise. Efter en fælles middag gik turen ud til selve slagmarken, hvor en gruppe skuespillere gav en smagsprøve på, hvordan det for 175 år siden foregik.

Ministerpræsident Daniel Günther og prinsesse Benedikte deltog begge i markeringen.

Foto: SSF

De virkelige hændelser var langt mere blodige, men publikum fik alligevel et indtryk af, hvor slaget fandt sted, og hvordan tropperne dengang så ud.

Fredag den 25. juli bød programmet på et royalt besøg. Prinsesse Benedikte af Danmark deltog i kransenedlæggelser på den Gamle Kirkegård i Flensborg og ved Isted-mindehallen, hvor der også blev budt på oplæg og kulturelle indslag. Her mødte prinsesse Benedikte også Daniel Günther, ministerpræsident i Slesvig-Holsten.

Familier og unge

Festlighederne fortsatte lørdag og søndag med særligt fokus på børn og unge. Lørdag var der aktiviteter for hele familien, blandt andet guidede vandreture over slagmar-

ken, smedning, vandlege, støbning af musketkugler, lykkehjul, børnelege fra det 19. århundrede, lejrball og snobrød.

Om søndagen blev tre elevprojekter præsenteret:

- Udvikling af en cykelrute med audioguides langs krigergrave fra de to slesvigske krige fra Auenwaldschule Böklund
 - Demokrati ved grænsen fra A.P. Møller Skolen og Deutsches Gymnasium i Aabenraa
 - Demokrati i krig og fred fra Lornsenschule i Slesvig og Søgaard Friskole, Aabenraa Kommune
- Slaget ved Isted markeres hvert år, men hvert 25. år med særlige festligheder.

Generalsekretær takkede af med studenterhue og tårer

Der var kø ved talerstolen, da Jens A. Christiansen gik af som generalsekretær for SSF efter knap 25 års virke. Flere end 300 mennesker var med til afskeden, hvor den markante sydslesviger endelig fik overrakt en studenterhue og måtte knibe en tåre.

AF CAMILLA SØRENSEN

Det strømmede ind med rosende ord, da Jens A. Christiansen under en afskedsreception på Duborg-Skolen en fredag sidst i september blev takket for indsatsen som generalsekretær i Sydslesvigsk Forening gennem næsten 25 år.

Hele 12 talere fra både den danske og den tyske side af grænsen var på talerstolen for at takke Jens A. Christiansen, der et par gange måtte hive lommetørklædet frem for at duppe øjnene.

- Dit engagement har aldrig svigtet. Du har altid mødt både store

og små opgaver med samme ildhu., sagde den danske generalkonsul i Flensborg, Annette Lind.

“

Dit engagement har aldrig svigtet.

I en videohilsen påpegede Folketingets formand, Søren Gade, at Jens A. Christiansen utrætteligt har passeret sit arbejde og haft et godt samarbejde med mange af Folketingets medlemmer.

Ligeledes lød det i en videohilsen fra Slesvig-Holstens ministerpræsident Daniel Günther, at Jens

Festens midtpunkt var tydeligt rørt. Foto: Sven Geißler

A. Christiansen har taget vigtige skridt for mindretallet. Blandt andet med beslutningen i Forbundsrådet om at sende optagelsen af beskyttelsen af mindretal i Tyskland i grundloven videre til Forbundsdagen.

Banker uanmeldt på

Tidligere formand for Sydslesvigudvalget, Christian Juhl, betegnede Jens A. Christiansen som en diplomat, der ikke er bange for at banke uanmeldt på politikernes døre for at tale mindretallets sag. - Du har overbevist os om, at der er ingen grund til at sætte spørgsmålstegn ved, at I skal understøttes og samarbejdes med, sagde Christian Juhl.

Formanden for bedriftsrådet i SSF, Anita Börner, hyldede på personalets vegne en leder, der har givet medarbejderne frihed under ansvar, og hvis dør altid har stået åben, som hun sagde.

På vegne af personalet i SSF gav rektor på Duborg-Skolen Heino Aggedam Jens A. Christiansen en overraskelse.

Endelig hue på

Selvom Jens A. Christiansen har taget studentereksamen, har han på grund af et revolutionært sind aldrig fået en studentehue.

Med cirka 50 års forsinkelse fik Jens Christiansen en studentehue på. Foto: Sven Geißler

Den afgående generalsekretær blev kaldt op på scenen som en nyudklækket student og fik sat huen på hovedet under en stor og hujende klapsalve.

- Der følger et sæt hueregler med huen. Hvis man bliver set uden hue i løbet af de første 14 dage, skylder man en kasse øl til dem, der har spottet en, mindede rektoren ham om, og Jens A. Christiansen havde efterfølgende huen på under resten af receptionen.

Hovedpersonen selv var den sidste, der fik ordet. Rørt takkede han sin hustru for accept og støtte og lovede, at han nu ville holde hende oftere i hånden.

Han understregede, at Sydslesvig

ikke skal være tilbageholdende med at fremme dets danske univers, og til sidst kaldte han sin efterfølger, Lasse Rodewald, op på scenen for at ønske ham held og lykke.

“

Tag godt imod Lasse.

- Tag godt imod Lasse. Han er en god mand, der har en lang række kompetencer, som mindretallet har brug for, sagde Jens A. Christiansen.

Otium bliver uden præsident

Det blev til et klart nederlag for Jens A. Christiansen ved præsidentvalget i mindretalsorganisationen FUEN.

AF NIKOLAI FENGER RASMUSSEN

FUEN-kongressen i Sydtyrol sidst i oktober endte uden præsidenttitel til Jens A. Christiansen.

Allerede i første valgrunde blev den tysk-ungarske kandidat Olivia Schubert valgt med 180 af 260 afgivne stemmer. Jens A. Christiansen fik 56 stemmer, mens Gösta Toft fra det tyske mindretal i Sønderjylland fik 24.

- Jeg havde regnet med at få flere

stemmer. Det er ikke lykkedes, og sådan er demokratiske valg, sagde Jens A. Christiansen efter valget.

Den tidligere generalsekretær for Sydslesvigsk Forening pegede efterfølgende på en politisk tyngde i FUEN mod Central- og Østeuropa: - Jeg ønskede at trække FUEN tættere på det midteuropæiske værdifællesskab og den demokratiforståelse, vi arbejder ud fra.

Men organisationens mellem- og østeuropæiske fløj er stærk og vil fortsat præge ledelsen.

Samtidig roste han processen. Valgkampen har været fair, og alle tre kandidater havde samme rammer.

Frisisk og slavisk støtte

Op til kongressen havde den sydslesvigske delegation ført en synlig kampagne – badges med "Jens A. Christiansen for President", flyers og målrettede samtaler i gangene. - Vi har været meget aktive. Jeg er dybt taknemmelig for indsatsen fra kollegerne i det danske mindretal, sagde Jens A. Christiansen. Han fremhævede opbakning fra både frisiske miljøer og mindretal med slaviske sprog.

Nederlaget betyder dog ikke, at Jens A. Christiansen har skruet ned for sit engagement.

Parallelt med FUEN-valget er Jens A. Christiansen trådt ind som formand for bestyrelsen i kunst- og cricketcentret Mikkelsen ved Hatsted. Han overtog posten i begyn-

Olivia Schubert fik tre gange så mange stemmer og vandt i første runde. Foto: FUEN/László Mihály

“

Jeg havde regnet med at få flere stemmer.

Jens Christiansen havde ønsket at trække FUEN tættere på nordisk demokratiforståelse.
Foto: FUEN/László Mihály

FUEN – Føderalistiske Union af Europæiske Folkegrupper – er paraplyorganisation og samarbejdsorgan for nationale og sproglige mindretal i Europa.

FUEN har over 100 medlemsorganisationer fra 38 lande

FUEN stod bl. a. bag Minority Safepack Initiative, der samlede 1,3 millioner underskrifter på kravet om, at EU skulle tage mindretallene alvorligt.

delsen af oktober efter Agnes A. Skov. Mikkelfonden har siden 2013 været knyttet til SSF via en associationsaftale, hvor to bestyrelsespladser er øremærket SSF. Formand Gitte Hougaard-Werner fortsætter, og efter Christiansens afsked som generalsekretær indtræder hans efterfølger Lasse Rodewald. Samtidig er SdU's direktør Anders Kring udpeget som næstformand.

Derudover er Jens A. Christiansen tilknyttet etableringen af det nye Danevirke Museum som kommitteret til ledelsen.

SYDSLESVIGMAGASIN

NOVEMBER 2025

SydslesvigMagasin er et fællesprojekt mellem Sydslesvigsk Forening (SSF), det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Flensborg Avis, der er mindretallets dagblad, Dansk Kirke i Sydslesvig (DKS) og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU).

Magasinet bliver sendt til en række beslutningstagere og meningsdannere i Danmark.

Vi stræber efter at lave et magasin, der giver danske i Danmark et billede af vilkårene for de danske i Tyskland.

Udgiver:
Flensborg Avis

Ansv. chefredaktør:
Søren Munch

Redaktion:
Rasmus Meyer,
Peter Hansen,
Anders Toftgaard,
Katrine Hoop,
Jens A. Christiansen

Layout:
Eyla Boysen

Trykt på miljøcertificeret papir.

Sydslesvigsk Forening
Dansk Generalsekretariat
Norderstr. 76
24939 Flensborg

Post til:
Postfach 2664
24916 Flensburg

Telefonnr. & mailadresse:
0049 461 14408 122
info@syfo.de

www.syfo.de

[FLENSBORG AVIS](http://www.flensborgavis.de)

www.fla.de

www.sdu.de

www.dks-folkekirken.dk

